

BRANKA BIZJAN IN ALENKA KOCIPER: Rokodelci in umetniki: Rokodelci Moravske doline;

Agencija Baribal, Ljubljana 2012, 187 str.

Društvo rokodelcev Moravske doline, ki je sprva delovalo kot sekcija Turističnega društva Moravče, že 15 let deluje z velikim delovnim prispevkom njegove sedanje predsednice, Branke Bizjan z Dešna, njegove gonilne sile in neumorne iskalke povezav med tradicijo in sodobnostjo. Začetno delo sekcije rokodelcev Turističnega društva Moravče sta usmerjali Leonida Goropevšek Kočar in Branka Bizjan, prvo delavnico pa so izvedli 28. februarja 1997. V začetku se je v sekcijo vključilo manjše število prebivalcev Moravske doline, z leti se je število članov postopoma povečevalo in celo preseglo 50. Že kmalu po ustanovitvi so jih vabili na različne občinske prireditve. Svoje izdelke so sprva razstavljali na raznih sejmih in ob občinskih dogodkih tako v domači kot sosednjih občinah. Prvotnima voditeljicama sekcije rokodelcev, Leonidi Goropevšek in Branki Bizjan, se je porodila zamisel o ustanovitvi samostojnega društva rokodelcev Moravske doline, ki so ga leta 2003 na Občini Moravče tudi uradno potrdili. Z ustanovitvijo samostojnega Društva rokodelcev Moravske doline se je začela njegova pot navzgor. Društvo je ohranjalo izročilo in tradicionalna znanja ter hkrati podpiralo razvoj sodobnih rokodelskih izdelkov, izhajajočih iz dediščine znanj in veščin ne le Moravske doline, temveč celotnega slovenskega ozemlja.

V društvo so poleg rokodelcev Moravske doline vključeni tudi rokodelci iz Mengša, Domžal, Lukovice in celo Radovljice. Člani društva se redno srečujejo na delavnicah, kjer spoznavajo različne tehnike izdelovanja drobnih predmetov iz vsakdanjega življenja, sodelujejo tudi mojstri, ki svoja dela ustvarjajo doma. Vsebinsko delavnice prilagajajo letnim in koledarskim šegam.

Leta 2012 so ob svoji 15-letnici skupaj z Javnim skladom RS za kulturne dejavnosti izdali monografijo z naslovom *Rokodelci in umetniki*. Izid knjige so omogočile Občina Moravče, Občina Domžale, Občina Lukovica in Center za razvoj Litija d. o. o. V monografiji so poleg rokodelcev, njihovih izdelkov, veščin in spretnosti njihovih izdelovalcev predstavljena tudi dela umetnikov iz Moravske doline – slikarjev, grafičnih oblikovalcev ter restavradorjev. Knjigi so dodana spremna besedila dr. Bojana Knifca, ki se sprašuje o »moravškosti, gorenjskosti, slovenskosti ...« Dediščino umešča v kulturni konstrukt, ki izkorišča posamezne elemente preteklosti kulturne ustvarjalnosti in v interpretativni obliki rabi sodobnim potrebam človeške ustvarjalnosti (str. 6). Direktor Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, mag. Igor Teršar, meni, da je treba rokodelstvo vedno razumeti kot razvijajočo se dejavnost, ki mora biti dejavno vključena v določen čas in prostor. Tako je to dediščina preteklosti in hkrati dokument sedanjosti (prav tam). Tudi prof. dr. Janez Bogataj v spremnem besedilu ugotavlja, da nobeno zgodovinsko obdobje rokodelstvu ni bilo naklonjeno. Čeprav je bilo v Sloveniji veliko poskusov in pobud za ponovno vzpostavitev rokodelstva, med njimi vzpostavitev rokodelskih centrov, so omenjeni poskusi doživeli neuspeh prav na lokalni in regionalni ravni. Bogataj se sprašuje, »če se sploh zavedamo tega kapitala, ki bi lahko že jutri pomembno sooblikoval siceršnja evropska in svetovna prizadevanja na področju rokodelskih dejavnosti?« Delo *Rokodelci in umetniki Moravske doline* je po njegovem mnenju predvsem »opomin in izziv« za reševanje bogate dediščine rokodelske ustvarjalnosti (str. 7).

V knjigi so predstavljeni rokodelci, nosilci tradicionalnih veščin in znanj: pletarji,

kolarji, jermenarji in sedlarji, jasličarji, pletarji slamnatih kit, vezilje, šivilje, kvačkarice, izdelovalke papirnatega cvetja, adventnih venčkov ter pletenic in potic. Med sodobnimi ustvarjalci spoznamo maketarja, umetnostnega kovinarja, kovinopasarja, izdelovalca slamnatih ptičjih krmilnic, med sodobnimi rokodelkami pa knjigovezko, mozaičarko, slaščičarko ter izdelovalke drobnih predmetov iz mase das, kvačkanih izdelkov za nakit, nakita iz perlic in voščilnic. Med moravškimi umetniki pa slikarja in grafičnega oblikovalca, ki je na Moravškem ustanovil tudi svojo slikarsko šolo, slikarko in arhitektko ter slikarko in restavratorko. Bojan Knific se v posebnem poglavju ukvarja z oblačilnim videzom Moravčank s konca 19. in začetka 20. stoletja in opredeljuje različne načine pripadnostnega kostumiranja. V Društvu Moravških rokodelcev so ob obletnici kot prepoznavni znak članic društva izdelali tudi nošo oziroma pripadnostni kostum s pečo in z oblačilom, ki ima osnovo v noši s konca 19. in začetka 20. stoletja. Na koncu knjige je predstavljena tudi nova maskota Društva rokodelcev Moravske doline, Moravšk mačk z imenom Rokey; izdelalo ga je podjetje Design Group iz Trzina.

Knjiga vsebuje tudi izsledke vseh že izdanih del, med njimi njihove prve knjige iz leta 2008 *Srce snuje – roka ustvarja*, s katero so obeležili 10-letnico svojega obstoja, pa tudi javnih predstavitev v lokalnem časopisu *Novice iz Moravske doline* med letoma 2000 in 2003 in radijske oddaje Naš kraj: Rokodelci Moravske doline. Monografija je hkrati tudi fotografsko opremljen priročnik z opisi delovnih postopkov in zanje potrebnih orodij ter gradiv.

Monografija *Rokodelci in umetniki* društva dokazuje, da v Moravški dolini še živita tradicija in izročilo, ki ju rokodelci ne le ohranjajo, temveč svoja znanja in veščine prenašajo tudi na mlajše generacije, predvsem šolarje in njihove starše, že od leta 1997 pa jih poglobljajo na celoletnih delavnicah. Sodelujejo z različnimi strokovnjaki in uveljavljenimi ustvarjalci narodnega bogastva in z drugimi sodobnimi rokodelci ter umetniki.

* Dr. Mojca Tercelj Otorepec, univ. dipl. etnol. in univ. dipl. soc. kulture, konservatorska svetovalka, ZVKDS, OE Kranj, 4000 Kranj, Tomšičeva ulica 7, E-naslov: mojca.tercelj@zvkd.si